

Detaily veřejných prostranství

Metodika řešení detailů veřejných
prostranství v památkově chráněných
územích hl. m. Prahy

Obsah

1 Obsah

2 Úvod

3 Co je to za dokument?

4 Komu je tento dokument určen?

5 Souvislost s dalšími dokumenty

6 Slovníček pojmů

8 Krátký úvod do historie pražských uličních profilů

11 Základní principy pražské mozaiky

12 Uspořádání veřejných prostranství

13 1. Stromy a stromořadí

16 2. Výškové rozdíly v profilech veřejných prostranství

18 3. Vysazená nároží

19 4. Ostrůvky

20 Povrchy

21 1. Chodníková dlažba

24 2. Hmatné prvky na nárožích

26 Vybavení

27 1. Městský mobiliář

28 2. Zábradlí

30 3. Rabata

01

Úvod

Co je to za dokument?

Praha má jedinečné historické jádro, obklopené řadou kvalitních historických městských čtvrtí. Její památkově chráněná území jsou však stále živým městem: lidé tady bydlí, chodí do práce, na procházku, nakupují zde, dopravují se tudy, tráví tu svůj volný čas. Způsob dnešního života se však liší od způsobu, jak lidé žili v dobách, kdy se utvářel charakter veřejných prostranství, která dnes památkově chráníme. To přináší řadu otázek k řešení. Ulice a náměstí používáme jinak než před sto lety – jak je upravit tak, aby odpovídaly potřebám dnešních lidí, a přitom zachovat jejich historické kvality? Které rysy veřejných prostranství jsou ty, které odlišují Prahu od jiných měst? Co se nesmí změnit, aby Praha neztratila svůj jedinečný charakter – a co se proměňovat může (a má)?

Tato metodika má pomoci těm, kteří se na podobě veřejných prostranství v památkově chráněných územích podílejí a musí tak či onak hledat odpověď na výše uvedené otázky. Cílem dokumentu je zachytit východiska, ze kterých orgány památkové péče při posuzování projektů ve veřejných prostranstvích vycházejí, a pojmenovat limity, které je při přípravě projektu třeba respektovat.

Nejde však o jasnou kuchařku s přesným návodem, jak k úpravám veřejných prostranství v památkově chráněných územích přistupovat. Každý projekt si vyžaduje individuální přístup: při přípravě projektu i jeho následném posuzování je třeba vycházet z rozpoznání a pojmenování hodnot konkrétního místa, ze způsobu jeho využívání a specifických místních problémů či potenciálu, z kontextu a charakteru dané části města.

Metodika vznikala v dialogu mezi sekretariátem náměstka primátora hl. m. Prahy Ing. Adama Scheinherra pro oblast dopravy a památkové péče, odborem památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy, Národním památkovým ústavem – územním odborným pracovištěm Praha, Institutem plánování a rozvoje hl. m. Prahy a Technickou správou komunikací, a. s., v průběhu roku 2021. Je zachycením dohody nad tématy, která často vyvstávají v souvislosti s projednáváním projektů ve veřejných prostranstvích. Do budoucna se dá očekávat rozšiřování metodiky o další témata v závislosti na tom, jaké nové otázky a problémy se budou ve veřejném prostoru objevovat.

Komu je tento dokument určen?

Zadavatelé – TSK, DPP, městské části

Metodika pomůže zadavatelům porozumět tomu, jaké jsou možnosti a limity projektu z hlediska památkové péče.

Projektanti – IPR Praha, architekti, projektantské kanceláře

Metodika pomůže projektantům v hledání východisek pro vytváření projektu. Usnadní také projednávání projektu s orgány památkové péče.

Instituce památkové péče – OPP, NPÚ

Metodika pomůže zástupcům památkové péče porozumět tomu, o jakou podobu veřejného prostoru usiluje město a proč. Pomůže také v dialogu s projektanty a městem, neboť zachycuje určitou dohodu, která vznikla dialogem mezi různými veřejnými zájmy.

Souvislost s dalšími dokumenty

- **Katalog doporučených prvků veřejných prostranství hl. m. Prahy**, IPR Praha, 2022
Katalog pro památkově chráněná území rozvádí obecné principy uvedené v této metodice do konkrétních řešení a konkrétních prvků, které lze v dané situaci používat.
- **Manuál tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy**, IPR Praha, 2014
- **Řešení městského interiéru památkově chráněných území hl. m. Prahy**, OPP MHMP, 2016
- **Péče o památkově významné venkovní komunikace**, NPÚ, 2007
- **Koncepce živičných a dlážděných povrchů PPR**, IPR Praha, 2015
- **Povrchy tramvajových tratí hl. m. Prahy**, IPR Praha, 2016
- **Městský standard pro plánování, výsadbu a péči o uliční stromořadí**, IPR Praha, 2021
- **Umělecká díla na veřejných prostranstvích hl. m. Prahy**, IPR Praha, 2018

Slovníček pojmů

Rostlá struktura

Označení pro urbanistické uspořádání čtvrti, města, které vznikalo postupně, nikoliv naráz, na základě jednoho urbanistického konceptu. Zpravidla jde o dochované středověké město.

Bloková struktura

Tradiční typ městské zástavby, kdy domy vytvářejí uzavřené bloky kolem dvorů. Bloky pak na sebe navazují a lemují ulice. Jedná se o komponovanou formu urbanistického uspořádání. Zpravidla jde o dochované město 19. a první poloviny 20. století.

Generel veřejných prostranství

Koncepční dokument, který nastavuje základní pravidla a principy rozvoje veřejných prostranství daného území (zpravidla městské části).

Pražská mozaika

Označení pro dlažbu z kamenných vápencových kostek, která je typická pro pražské chodníky a náměstí. Dříve šlo o kostky štípané (o hraně přibližně 5 cm), později o řezané (o rozměru 6×6×6 cm).

Pražská kostka, „pražský normál“

Označení žulové kostky o rozměru 16×16×16–28 cm, která byla používána pro vozovky a chodníkové přejezdy. Byla ručně opracovaná s přesností 0,5 cm.

Křemencová dlažba / kočičí hlava

Označení ručně opracovávaných křemencových kvádrů původem z řevnických lomů s typickým růžovým až zlatavým zabarvením používaných pro dláždění vozovek. Opracování kostek nebylo tak přesné, docházelo také k rychlému opotřebení – odlamování hran. Z toho důvodu byl postupně tento typ nahrazován pražskou žulovou kostkou a je dochován pouze v omezeném množství.

Pražský mobiliář

Designová rodina mobiliáře (lavička, koš, stojan na kolo, zábradlí, zastávka), navržená designérským studiem Olgoj Chorchoj vzešlá z mezinárodní designérské soutěže na podobu pražského mobiliáře.

Hmatné prvky

Souhrnné označení pro technická opatření pro nevidomé a slabozraké na veřejně přístupných komunikacích.

Rabato

Vymezený propustný prostor okolo stromu umožňující zasakování dešťových vod ke kořenům stromů v rámci nepropustného městského prostředí.

Vysazené nároží

Rozšířený prostor chodníku na úkor vozovky umožňující zkrácení přechodů a zlepšení rozhledových poměrů v rámci křižovatky.

Zvýšená vozovka do úrovně chodníku

Zklidňující opatření, které vytváří jednotnou plochu chodníku a vozovky a zajišťuje tak bezpečnější pohyb chodců přes vozovku.

City-blok

Specifický typ betonového svodidla s ochrannou funkcí, které zabraňuje průjezdu vozidel.

02

**Krátký úvod do historie
pražských uličních
profilů**

Dlážděné veřejné plochy se v pražské kotlině objevovaly s prvním stálým osídlením. Je ostatně přirozeným řešením umístit do blátivé pěší cesty několik větších kamenů, umožňujících překonání takového úseku s menším rizikem újmy na důstojnosti poutníka. V Praze tak lze narazit na celou paletu historických dlážděných konstrukcí. S řadou z nich se již můžeme setkat pouze při archeologických výzkumech, o dalších víme jen z historických dokumentů, jiné jsou dochovány částečně – a některé představují i v současnosti většinové řešení. To se týká zejména způsobu dláždění, který se rozvinul během významného růstu města v 19. století a první polovině 20. století.

Významný nárůst dlážděných ploch v Praze je spjat s průmyslovou revolucí. To byla doba, kdy se Praha stále rychleji zalidňovala. Nově vznikající průmysl potřeboval pracovní sílu a zároveň se s částečnou industrializací zemědělství snižoval nárok na potřebu lidské síly ve venkovských krajinách. To pro veřejná prostranství znamenalo nové nároky. V centrálních částech města se najednou pohybovalo mnohem více lidí a dopravních prostředků. Problémy na ulicích a náměstích způsobovala i nedostačující či zcela chybějící kanalizace. Lze si představit, jak obtížný musel být pohyb městem zejména při deštivých dnech.

Proto došlo ke zcela intuitivnímu procesu, který známe již z dávné antické historie – plochy pro výlučný pohyb chodců se vyvýšily oproti plochám pro smíšený pohyb chodců a vozů a oddělily se kamenným obrubníkem.

V průběhu 19. století se tak v Praze formuje ustálená podoba uličního profilu. Dlážděná vozovka je upnuta do silniční obruby, za kterou se nachází dlážděný chodník. Zatímco vozovka a silniční obruby jsou řešeny ve své podstatě čistě technicistně, chodníkové plochy byly komponovány s vyšším nárokem na estetiku – dlažba byla vyskládána do nejrůznějších vzorů.

Z hlediska materiálů se ve vozovkách prosazuje žulová či křemencová dlažba, zatímco mozaiková dlažba na chodnících je z vápence. Pro Prahu se jedná o materiály přirozené, neboť vápence se těží doslova za jejími jižními humny, žula se pak stala dostupnou při splavnění středního Povltaví (od 16. století). Křemencová dlažba byla těžena nad Řevnicemi, tedy také v dostupné vzdálenosti. Obrubníky byly žulové nebo vápencové, v průběhu času se více prosazovala

odolnější žula. Vápencovou obrubu v běžném uličním profilu tak dnes najdeme pouze na několika málo místech.

Původní vápencová dlažba chodníků měla formu drobných štípaných kostek vyskládaných do různých vzorů. Barevné řešení bylo založeno na dostupných materiálech – užíval se vápenec tmavý (modrý), růžový a bílý. Bílý vápenec byl historicky užíván poměrně střídavě a uplatňoval se především před významnými budovami. S rozmachem dlážděných ploch se také zvětšovalo portfolio užívaných vzorů. Vrcholnou formou jsou pak tvarově velmi složité vzory, jejichž realizace je možná pouze drobnou štípanou kostkou. Již ke konci 19. století se počet užívaných vzorů zužuje a jejich forma se zjednodušuje, neboť složitější vzor nárokuje delší nasazení kameníka a při jeho realizaci vzniká více odpadního materiálu, což situaci logicky prodražuje.

Stavební rozmach konce 19. století a první poloviny 20. století, kdy najednou vznikají celé bloky plánované zástavby, je doprovázen i změnami ve způsobu dláždění chodníků. Stále se užívá štípaná dlažba, ovšem užití vzory jsou již jednodušší a jeden vzor bývá aplikován podél celé hrany stavebního souboru. I tak se pražská mozaiková dlažba stále řídí několika základními principy, které v průběhu desetiletí zůstávají neměnné (viz níže).

V první polovině 20. století se čím dál více prosazují živičné kryty. Tato tendence pokračuje i v druhé polovině století: nová výstavba je prakticky vždy doprovázena užitím živičných krytů – nejen na vozovkách, ale i v chodnících. Mozaiková dlažba, doposud víceméně vyráběná ručně jejím štípáním, je nahrazena dlažbou se strojově řezanými boky a se štípanou horní a spodní stranou. Pokud původní štípaná dlažba dožívá, je i v historicky cenných lokalitách nahrazována dlažbou řezanou, případně je zalita vrstvou asfaltu.

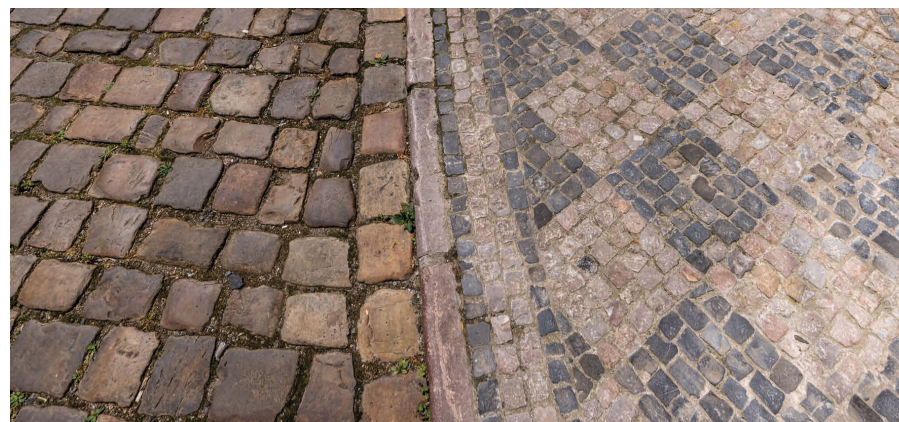
V posledních dvou desetiletích dochází v historických lokalitách k částečné rehabilitaci původních řešení a živici tak opět nahrazují dlažby. Důvod je nejen estetický, ale i praktický – v současné době je v chodnících uložena celá řada technických sítí a povrch se častěji mění. Živičný kryt nelze lokálně opravit bez změny jeho estetiky, dlažbu je však možno navrátit v původním účinku.

V současné době se také prosazuje stále více koncepčních a technických řešení, která mají přispět ke zmírnění dopadů hrozící environmentální krize. Vytváří se též lepší podmínky pro cyklistickou dopravu. I to má vliv na podobu historických veřejných prostranství, neboť jsou nutně provázeny moderními materiály nebo moderním zpracováním historicky užívaných materiálů.

Snahou památkové péče ve vztahu k veřejným prostranstvím památkově chráněných území města je uchovat původní historická řešení či zachovat takový charakter ulic a náměstí, který je typický pro dobu, kdy vznikala okolní zástavba. Požadavky památkových institucí na podobu prostranství Starého Města se tak liší od řešení požadovaného na Vinohradech anebo třeba na Barrandově.

Typická podoba pražského uličního profilu, která se etablovala v druhé polovině 19. století: chodníky s vápencovou mozaikovou dlažbou, žulovými obrubníky oddělené od vozovky, dlážděné křemencovou pražskou kostkou.

Dochované materiálové řešení historické pražské dlažby: křemencová pražská kostka z řevnických lomů, úzký vápencový obrubník a štípaná mozaiková dlažba z růžového sliveneckého mramoru v kombinaci s tmavým vápencem.

Štípaná pražská kostka z tmavé jesenické žuly. Dnes již ruční výroba kostek není možná, proto se mění technologie jejich opracování.

Nová interpretace pražské kostky – zachovává se rozměr a barevnost, namísto štípání je však řezaná, strojně pemrlovaná s ručně opracovanými hranami.

Základní principy pražské mozaiky

1. Vybraný vzor probíhá plynule od obrubníku k fasádě.
2. Vzory se mohou měnit pouze na rozhraní objektů či na nárožích, nikoli uprostřed prostранství před objektem.
3. Pokud se vzor aplikuje rovnoběžně s fasádou, jsou jeho prvky zásadně používány vcelku, pokud je kladen na koso, prvky se obvykle užívají celé a půlené.
4. Podél fasády domu se obvykle užívá jednobarevný lem, který vyrovnává jednotlivé výstupky a nerovnosti fasády, aby vytvořil pravidelnou plochu pro aplikaci vzoru. U kraje chodníku je možné vytvořit ozdobnou borduru či prostý lem na vyplnění plochy, kde by se již nevešel celý prvek vzoru.
5. Vzor se nepřizpůsobuje zařízením vloženým do dlažby (například lampy, poklopy, hydranty či skříňové technické infrastruktury), neuvžívá se ani žádná bordura. U rábátek je možné užít zpevňující lem z velkých žulových kostek.

03

**Uspořádání veřejných
prostranství**

1. Stromy a stromořadí

Požadavky na výsadbu nových stromů budou vzhledem ke klimatickým změnám stále čtenější. Vzhledem k pozitivním dopadům na mikroklima dané ulice či náměstí je výsadba stromů tam, kde je to možné, žádoucí. Jejich umísťování do uličních profilů je však velmi komplikované. Některá omezení jsou daná technickými možnostmi (zejm. inženýrské sítě), další omezení mohou vyplynout z individuálního charakteru daného místa (architektonická kompozice, archeologie, urbanistická koncepce...). Přestože limity konkrétní situace mohou v mnoha případech optimálně řešenou výsadbu stromořadí znemožňovat, měla by být maximální snaha projektantů o vyhledání míst pro nové stromy samozřejmostí v rámci každé investice do veřejných prostranství, zrovna tak jako snaha dotčených orgánů takové řešení nalézt.

Obecně by nové výsadby v projektech měly být podmíněny zpracováním širších koncepcí území (územní studie, generel veřejných prostranství atp.), které vyhodnotí, kde jsou stromy v ulicích vhodné a kde nikoli.

Stromořadí po obou stranách ulice jsou typická zejména pro čtvrti blokové zástavby z konce 19. a začátku 20. století.

1. Umístění solitérních stromů se preferuje v rostlé struktuře, kdežto stromořadí by měla být navrhována spíše do struktury blokové, resp. plánovitě komponované. Přípustné množství doplňovaných dřevin se zvyšuje směrem k mladší urbanistické struktuře (např. Staré Město a Ořechovka jsou na opačných pólech).
2. Z památkového hlediska je vhodné vysazovat stromy zejména v místech, kde se již historicky nacházely. Stromy lze principiálně vysazovat i v místech, kde se v minulosti nenacházely, je však nutné respektovat charakter daného místa, případně i další limity. Při výsadbě solitérních stromů či skupin stromů je třeba sledovat souvislost s celou ulicí/prostranstvím, a to zejména z kompozičního hlediska.

Příklad nově vysazeného stromořadí v ulici, která svým charakterem odpovídá ulicím, kde byla stromořadí historicky vysazována.

Projekt revitalizace ulice Veletřní/Dukelských hrdinů, který počítá se vznikem nového stromořadí.

V situaci, kdy je navrhován solitérní strom, skupina stromů či stromořadí tam, kde se v současnou chvíli nenachází, je v zájmu úspěšného projednání vhodné postupovat následujícím způsobem:

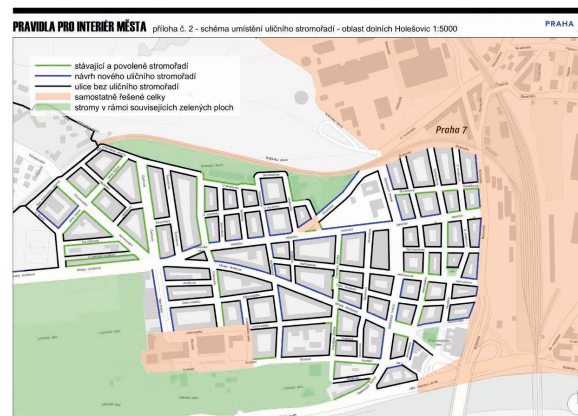
- Doložit případnou existenci stromů v minulosti, případně doložit existenci nerealizovaných plánů na jejich výsadbu z doby jejich vzniku.
- V případech stromořadí lze použít analogii – doložit, že v totožných typech prostranství se stromy běžně vyskytují a je to v souladu s jejich charakterem. Platí to zejména pro blokovou zástavbu v památkových zónách.
- Je vhodné předložit širší koncepci daného území, která jednotlivou výsadbu stromů dává do kontextu historie a vize rozvoje daného území.

V prostředí historického rostlého města jsou typické solitérní stromy na plátcích a v zákoutích.

Na specifických prostranstvích, zejména na jednotně komponovaných náměstích, lze přistoupit i k méně obvyklým řešením. Vizualizace zobrazuje tzv. bosket, dotvářející charakter náměstí.

Je důležité, aby výsadba stromořadí neprobíhala nahodile, ale aby měla koncepci. Zde je příklad koncepce budoucího umístění stromořadí na Letné.

✘ Poněkud nelogicky rozmístěné stromy, navíc v rozměrově neodpovídajících rabatech s nevhodně materiálově řešenou obrubou z kortenu.

2. Výškové rozdíly v profilech veřejných prostranství

Z hlediska památkové péče jsou výškové rozdíly v profilech veřejných prostranství brány jako prvek, který umocňuje jejich estetickou působivost, činí je vrstevnatější a umožňuje hru světla a stínu. Dělení na vozovku a chodník je historicky ukotvená charakteristika pražských veřejných prostranství. Památková péče jej tedy chápe jako věc, kterou je nutné zachovávat a nepodporuje proto plošné změny úrovní v celé délce ulice. Zvyšování úrovně vozovky by tak mělo zůstat výjimečným krokem, který je třeba vždy konkrétně zdůvodnit.

Zvýšená úroveň vozovky do úrovně chodníku umožňuje snazší pohyb zejména v místech s vysokou koncentrací chodců.

1. Úroveň vozovky je možné zvyšovat pouze v odůvodněných případech, a to specificky:
 - a. v místech, kde zvýšení přispěje k bezpečnosti provozu
 - b. pokud jde o místa s vysokou koncentrací chodců
 - c. před školami, zdravotními zařízeními či významnými veřejnými institucemi
2. Z pohledu památkové péče jsou problematické antiparkovací sloupky, které brání najíždění vozidel na chodníky. Při vyšší koncentraci působí výrazně a nevhodně. Je třeba, aby byly používány střízlivě a skutečně jen tam, kde jsou nezbytně třeba.
3. Velké žulové kostky, používané jako alternativa tzv. city-bloků, jsou vhodnějším řešením pro situace, kdy je z dopravního řešení nutné tento typ prvku použít; jedná se vždy o dočasné, nikoli trvalé řešení.

Kultivovaně řešené zvýšení vozovky v předprostoru veřejné instituce.

Další příklad vhodně provedeného zvýšení vozovky v místě přechodu před Vinohradským divadlem.

✘ Vysoká četnost zvednutých prahů negativně ovlivňuje celkový charakter historicky hodnotného prostředí.

3. Vysazená nároží

Vysazená nároží jsou prvkem, který výrazně přispívá k bezpečnosti chodců a celkově zvyšuje komfort pohybu pěších. Z hlediska památkové péče se ovšem jedná o novotvar a jeho užití musí být vždy řádně zdůvodněno, kupř. zvýšením bezpečnosti uživatelů prostoru. Důležité je také vždy doložit kontext řešení dalších veřejných prostranství v lokalitě. Při navrhování je dále třeba dbát následujících zásad.

1. Historická část chodníku je maximálně zachována včetně informace o původní poloze obruby. Samotnou obrubu je nutné zachovat, je-li její materie historicky hodnotná; ve zbylých případech lze její původní polohu pouze naznačit v dlažbě. Nová část chodníku by měla být vizuálně odlišena, a to provedením v tmavé jednobarevné mozaice.
2. Tvar nároží musí respektovat základní kompoziční pravidla, například symetrické uspořádání, rovnoměrnost oblouku a podobně.
3. Pro blokovou strukturu není v Praze typické, aby byla nároží řešena jako samostatná „náměstíčka“ s vlastními pobytovými prvky. Je-li na nároží vkládán nějaký pobytový prvek (lavička, pítko), je nutné doložit odůvodněnost takového postupu v daném konkrétním místě; nemělo by se z toho však stávat pravidlo.

V případě vzniku oboustranně vysazených nároží je nejlepším řešením zachovat původní obruby a pro nově dlažděnou část použít jednobarevné, nejlépe tmavé dlažební kostky, které se barevně přibližují materiálu vozovky.

✘ Špatný příklad nároží s překombinovaným tvarovým řešením bez požadované vizuální kvality, reagujícím patrně jen na dopravní požadavky.

4. Ostrůvky

Ostrůvky jsou prvkem, který výrazně přispívá k bezpečnosti chodců a celkově zvyšuje komfort pohybu pěších. Z hlediska památkové péče se jedná o novotvar, který je tolerován, pokud není možné danou situaci řešit jiným způsobem. Z ostrůvků by se však neměly stávat pobytové prostory (kupř. není vhodné sem umisťovat lavičky, stromy či další prvky).

Příklad vhodně ztvárněného ostrůvku, kde jednoduchý tvar doplňují jednobarevné dlažební kostky bez vzoru.

04

Povrchy

1. Chodníková dlažba

Mozaikové dlažby jsou jedním z prvků, které utvářejí historickou hodnotu centra Prahy. Základní řešení chodníkových ploch v památkově chráněných územích spočívalo v mozaice ze štípaných kostek, později z řezaných kostek a řídilo se zákonitostmi popsanými v úvodu této metodiky. Samoučelně měnit historicky kvalitní řešení není žádoucí, pražská mozaika má i nadále zůstat typickým standardním řešením. V odůvodněných specifických případech je však možné použít i odlišný typ dlažby (rozměry i způsobem opracování), vždy je však třeba vycházet z tradičních materiálů.

1. Alternativní řešení chodníkových ploch je vždy nutné individuálně posoudit. Obecně lze však říci, že přípustné jsou v následujících případech:

- Místa, kde je dochované starší řešení.
- V okolí budov poválečné architektury.
- V předprostředích významných veřejných budov.
- Na veřejných prostranstvích specifického charakteru (náplavky, parky, komponovaná náměstí jako náměstí Jana Palacha, Vítězné náměstí apod.).

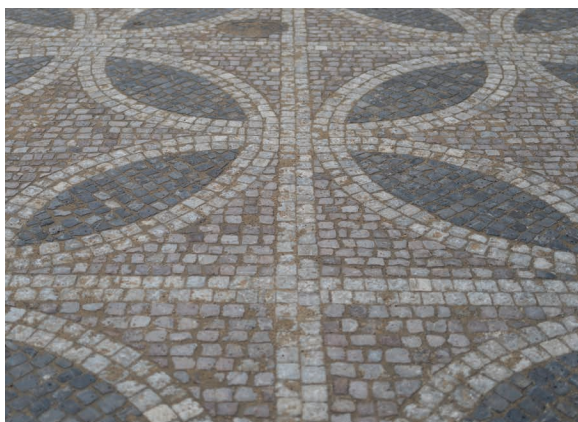
2. Při vybírání mozaikových vzorů je třeba vycházet z historické situace, která může být patrná kupř. z historických ortofoto map. Pokud vzor není dohledatelný, je na autorovi a na odborné konzultaci, jaký vzor bude zvolen.

Dochovaná štípaná mozaiková dlažba s místně specifickými vzory patří k nejcennějším částem uličního interiéru a je třeba ji zachovávat (Haštalské náměstí).

Příklad kompletně dochovaného řešení povrchu veřejného prostranství: řevnická žula ve vozovce, vápencový obrubník, vápencová štípaná mozaika v chodníku (U Obecního dvora).

Štípaná mozaiková dlažba umožňuje vytvářet takové vzory mozaiky, které z řezané pro její pravidelnost vytvořit nelze (Smetanovo nábřeží).

Moderní dlažba použitá v rámci ucelené koncepce Václavského náměstí.

3. Je žádoucí, ovšem nikoli nutné, aby se vzor mozaiky střídal tak, aby před každým č. p. byl jiný. Toto pravidlo platí zejména pro lokality vrstveného, rostlého města, které nevznikalo současně v jednom časovém období. Od tohoto pravidla je možné upouštět, pokud bylo historické řešení jiné (kupř. existovala jednotná koncepce vzorů pro širší komplex budov, stavěný v jedné době). Také se toto pravidlo nemusí vztahovat na situace, kdy se jedná o jednotně komponovaný stavební soubor či o lokalitu, která má specifickou urbanistickou situaci či koncepci veřejných prostranství.

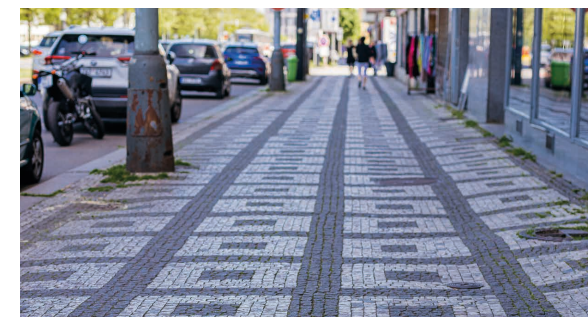
4. Výběr vzoru mozaiky musí zohledňovat konkrétní situaci v dané ulici, kde se může vyskytovat řada specifík a nepravidelností (rabátka, parkovací zálivky, ale i konkrétní architektura domu), které je třeba brát v potaz – pro úseky chodníku s mnoha vloženými prvky není vhodné volit příliš složité mozaikové vzory. Zejména je třeba volit vhodný vzor pro nárožní situace, kde může kombinace různých vzorů a hmatných prvků vytvořit vizuální chaos.

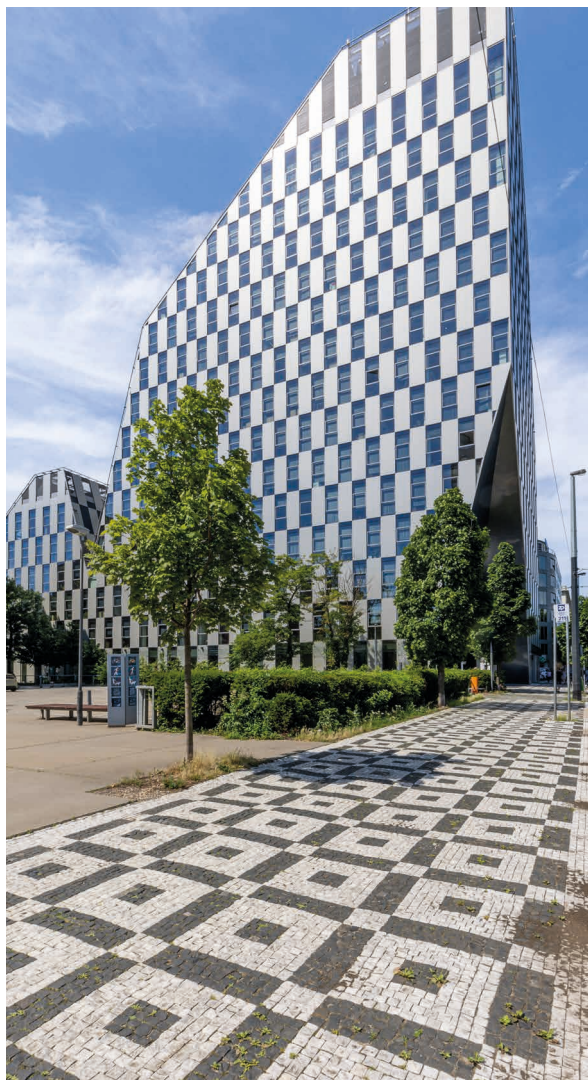
Historicky se na specifických pražských prostranstvích objevovala i alternativní řešení dlažby.

Jednou z charakteristik pražské mozaikové dlažby je, že se před jednotlivými domy vzory střídají (Jaselská).

Ačkoli je pro Prahu typické střídání vzorů mozaiky před každým jednotlivým domem, existují i příklady jednotně komponovaných celků, kde se vzory nestřídají (Vinohradská).

❌ Zvolený, poměrně ornamentální vzor je nevhodný vzhledem ke kontextu, který tvoří moderní výstavba (Vinohradská).

Příklad vhodně zvoleného „kobercového“ vzoru, který odpovídá jednoduchým fasádám okolních domů (Dělnická).

❌ Nesmyslné a technicky nekvalitní řešení detailu v nově rekonstruovaném prostranství.

❌ Podobné chyby technického řešení degradují vzhled celé ulice.

❌ Nelogická kombinace vzorů popírá principy pražské mozaikové dlažby; vzor má být vždy rozvržen od obruby až k fasádě.

2. Hmatné prvky na nárožích

Čistota řešení vzorů nárožních situací je s postupným rozvojem infrastruktury pro nevidomé a slabozraké často narušena. V současnosti je památkovou péčí zpravidla požadováno vzor mozaiky opakovat i v rámci samotných hmatných prvků. V řadě případů např. tzv. „kobercových“ vzorů toto řešení může fungovat, pokud je správně aplikováno. Zejména v případech, kdy nároží nejsou ortogonální či pravidelná, opakování vzoru v rámci hmatných prvků vhodné není.

V rámci Katalogu doporučených prvků veřejných prostranství vzniknou podrobná pravidla, která nabídnou možná řešení vzorů pro jednotlivé typové situace. Nová pravidla vzniknou pouze pro případy ze současné praxe, kdy dochází k chybným řešením nebo špatné interpretaci pravidel ze současné praxe a nemají za cíl zcela změnit koncepci přístupu památkové péče.

✘ Na jednom místě se koncentruje příliš mnoho druhů povrchů a v kombinaci s hmatnými prvky vzniká příliš velký chaos.

Ztvárnit dlažbu na nároží, kde je nutné integrovat i hmatné prvky, bývá složité – zde se to ovšem podařilo elegantně, a to díky volbě jednoduchého vzoru („koberec s přerhy“).

Další příklad dobře zpracované dlažby na nároží; hmatný prvek tu má vhodnou barevnost, která hladce navazuje na dlažbu v okolí.

❌ I zde vnikl kvůli kombinaci mozaikového vzoru a hmatných prvků vizuální chaos.

I zde se výběr vzoru na nároží podařil dobře.

❌ Zde se volba vzoru pro kombinaci s hmatnými prvky velmi nepovedla.

❌ Další příklad nevhodně zvoleného vzoru dlažby, který znemožňuje vyřešit nárožní situaci elegantně.

05

Vybavení

1. Městský mobiliář

- Oficiální pražský mobiliář (lavičky, odpadkové koše a stojany na kola) je v památkově chráněných územích v Praze všeobecně respektovaným řešením.
- Pro specifická prostranství je možné hledat alternativní řešení, která umožní zachovat jejich různorodost a památkový charakter.

Oficiální pražský mobiliář.

„Pražský mobiliář“ ve Stromovce.

✘ Zanedbaný a chybně umístěný mobiliář.

2. Zábradlí

Historicky hodnotná zábradlí se zpravidla objevují v návaznosti na kulturní památky nebo v historicky hodnotných urbanistických celcích, a to prakticky výhradně v místech, kde hrozí pád z výšky. Dopravně bezpečnostní zábradlí umístované za účelem oddělení chodníku a vozovky nebo na zastávkách MHD je z pohledu památkové péče novotvar. Historická zábradlí je vhodné v maximální možné míře obnovovat dle jejich původní podoby. Dále je možné umístění odsouhlasené podoby zábradlí na frekventovaných zastávkách MHD nebo výjimečně mezi chodníkem a komunikací s vysokou dopravní intenzitou. Užití zábradlí k jiným účelům je v památkově chráněném území nevhodné.

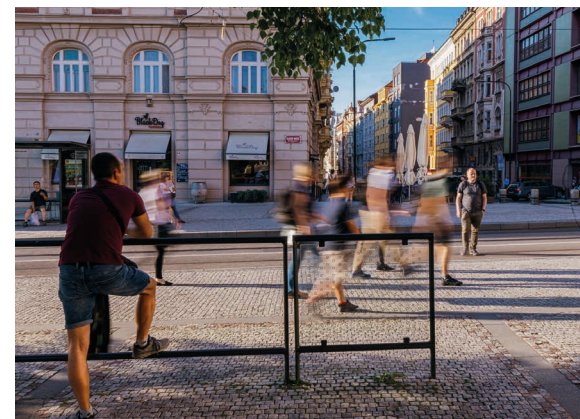

Historické zábradlí s vlastní estetickou hodnotou, které je vhodné při rekonstrukcích veřejných prostranství zachovávat.

1. V případě moderních, zejména dopravních řešení jako jsou tramvajové zastávky je preferován oficiální pražský mobiliář.
2. V Praze se vyskytují i historická zábradlí, která mají vlastní umělecko-řemeslnou hodnotu nebo jako pozoruhodný prvek posilují charakter daného místa; v takových případech mohou být předmětem památkové ochrany. Prvky zábradlí rovněž mohou být součástí kulturních památek, v takovém případě jsou chráněny v rámci konkrétní kulturní památky.
3. V tuto chvíli není červeno-bílé dopravní zábradlí prvkem, který má vlastní památkovou hodnotu. Některé typy svařovaného zábradlí mohou památkovou hodnotu získat v následujících desetiletích, pokud budou nahrazovány a postupně se stanou výrazně menšinovým prvkem, který bude upomínat na typické řešení minulosti.

Červeno-bílé zábradlí je dnes jako nadbytečná bariéra z řady míst odstraňováno. Některé historické exempláře však mohou mít pro své ojedinělé technické řešení vlastní hodnotu.

Standardním typem zábradlí v pražském veřejném prostoru by mělo být zábradlí ze sady „pražského mobiliáře“ (Palackého náměstí).

✘ Příklad nadbytečného dopravního zábradlí, které by mělo z ulic postupně mizet (náměstí Jiřího z Poděbrad).

3. Rabata

Rabata jsou součástí historického obrazu veřejných prostranství centra Prahy. Z hlediska památkové péče je žádoucí obnovovat kruhová rabata krytá litinovou mříží v maximální možné míře dle jejich původní podoby (pokud jsou k tomu dohledatelné zdroje). Obnova litinových mříží rabat s historickými vzory je ovšem velmi nákladná, proto je nutné taková řešení uplatňovat prioritně ve frekventovanějších částech Pražské památkové rezervace a městských památkových zón. V ostatních případech jsou respektovaným řešením jednodušší, např. ocelová rabata, případně mlatová rabata. Součástí ochrany kmene často bývá také kovová stromová zábrana, která by měla esteticky souznít s řešením např. litinového rabata.

Alternativní kruhová stromová mříž na významném místě v Pražské památkové rezervaci.

Kruhová rabata jsou typická pro Pražskou památkovou rezervaci, zejména nábřeží. Čtvercová rabata jsou typická pro uliční prostranství přelomu 19. a 20. století. Průběžné stromové pásy, původně zatravněné, jsou typické až pro zástavbu z 20.–30. let 20. století a pozdější období. Při přípravě projektu je třeba zohlednit konkrétní řešení v dané ulici, je-li dohledatelné.

Běžná moderní litinová mříž pro méně exponovaná místa historického centra.

Obdélné rabátko s mlatovým povrchem, typické pro výsadbu v blokové struktuře.

✘ Rabátka, která špatně plní svou funkci a neposkytují stromům dostatečnou ochranu před automobily.

Pracovní skupina

Tato metodika vznikla jako výsledek činnosti pracovní skupiny ve složení:

Kristýna Drápalová, Marek Bělor (tým Adama Scheinherra, náměstkyně primátora hl. m. Prahy pro oblast dopravy a památkové péče), Martin Špičák (Kancelář veřejného prostoru Institutu plánování a rozvoje hl. m. Prahy), Klára Minářech (Technická správa komunikací, a. s.), Ivana Síbrtová, Miroslav Daňhel, Adam Smola (Odbor památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy), Josef Holeček, David Měska (Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Praze).

Fotografie

Kristýna Drápalová, David Měska, Martin Špičák, Jan Malý / Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy

Grafický design a sazba

Miloš Homola, noBrother, s.r.o.

Poděkování

Jiří Skalický, Jaroslav Podliska, Kristina Ullmannová, Jan Kadlas, Rozálie Kašparová, Jakub Hendrych

ISBN 978-80-7647-056-9 (tištěná publikace)

Publikaci vydalo Hlavní město Praha – odbor památkové péče Magistrátu hl. města Prahy, Mariánské náměstí 2/2, Praha 1, 110 00. Vydání první. Publikace je neprodejná, vydává se zdarma a v elektronické verzi je ve formátu PDF ke stažení na pamatky.praha.eu.

© Hlavní město Praha, 2022

PRA HA
PRA GUE
PRA GA
PRA G